

İŞVERENİN İŞ KAZASINDAN DOĞAN HUKUKİ SORUMLULUĞU

Legal Liability of Employer from Occupational Accidents

Doç. Dr. İştar CENGİZ¹

Geliş Tarihi: 22.12.2017 Kabul Tarihi: 12.03.2018

ÖZET

Meydana gelen ve maluliyetle ya da ölümle sonuçlanan bir iş kazası ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken iki önemli konu bulunmaktadır: İş kazalarının önlenmesine yönelik faaliyetler ve iş kazalarından kaynaklanan zararların tazmini. Devlet tarafından işverene bu anlamda (önleme ve tazmin) kanuni düzenlemelerle yüklenmiş sorumluluklar bulunmaktadır. Bu kapsamda işverene devlet tarafından yüklenen bu sorumluluğun kaynağı Anayasa'dır. Anayasa'da iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak devlete üç önemli ödev yüklenmiştir: Bunlar; mevzuat oluşturma, teşkilat kurma ve denetim yapma ödevleridir.

Anahtar Kelimeler: İş Kazası, Sorumluluk, Hukuki Sorumluluk, İşverenin Hukuki Sorumluluğu.

ABSTRACT

There are two significant topics related to occupational accident which happened and resulted in with disability or death: Activities to prevent occupational accidents and compensation of damage related occupational accidents. There are liabilities put by legal regulations legislated by state in this sense(prevention and compensation). In this context source of assignment of state to assign liabilities is Constitution. Constitution assigns three liabilities concerning occupational health and safety: These are; lawmaking, organization and conduction of inspection.

Keywords: Occupational accidents, liability, legal liability, legal liability of employer

Giriş

Tarihsel süreç içerisinde sanayileşme ile birlikte, özellikle emek yoğun çalışan işçilerin sağlık ve güvenlik içinde çalışmalarının sağlanması ve sürdürülmesi meselesi en önemli sorunlardan birisi olmuştur.

Ülkemizde de yaşanan iş kazalarının sayıları oldukça dikkat çekicidir. İş kazalarının meydana gelmeden önce önlenmesi büyük önem arz etmektedir ve bu bağlamda iş sağlığı ve güvenliği açısından işin düzenlenmesi çerçevesinde işverenlere önemli yükümlülükler getirilmiş bulunmaktadır. Ancak bir toplumda iş kazalarının önlenmesi, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması yükümlülüğü sadece işverenlere ait değildir, devletin ve sendikaların da görevleri bulunmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre; iş kazaları sonucunda her gün 3-4 işçi hayatını kaybederken 6-7 işçi ise sürekli iş göremez hale gelmektedir. Elbette ki bu rakamlara, SGK verilerine yansımaya kayıt dışı işçiler de eklendiğinde oldukça ciddi bir tablo karşımıza çıkmaktadır.

---

¹ Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, istarcengiz@hotmail.com

İş kazalarının yol açtığı maddi ve manevi olumsuzluklar, işçi ve işvereni doğrudan etkilemektedir. Mevzuatımız iş sağlığı ve güvenliği bağlamında işverenlere çeşitli yükümlülükler getirmektedir. İşverenler iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak her türlü önlemi almakla yükümlü iken, işçiler de işverenler tarafından alınmış olan tedbirlere uymakla yükümlüdür.

İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması zorunluluğu, işverenin işçiyi gözetme borcunun kapsamında yer alan başlıca yükümlülüklerinden birisidir. Çalışmamızda, işverenin gözetme borcu ve bu çerçevede hukuki sorumluluğu üzerinde durulmuştur.

Ş 1. İşverenin Gözetme Borcu

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) 1 Temmuz 2012 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 1926 tarih ve 818 sayılı Borçlar Kanunu (BK) aynı tarihte yürürlükten kalkmıştır (TBK m.647, 648). Türk Borçlar Kanunu ikinci kısım, altıncı bölüm, birinci ayırımında bulunan “İşverenin borçları” başlığının, “İşçinin kişiliğinin korunması” alt başlığında üç madde bulunmaktadır. Söz konusu 417, 418 ve 419. maddelerin madde başlıkları sırasıyla “Genel olarak”, “Ev düzeni içinde çalışmada” ve “Kişisel verilerin kullanılmasında” şeklindedir.

Mülga Borçlar Kanunu’nun 332. maddesinin karşılığı olan Türk Borçlar Kanunu madde 417, lafzı, barındırdığı fıkra sayısı, hükme bağladığı hususlar ve içerdiği kavramlar bakımından kapsamlı değişiklikler getiren bir norm olarak Türk pozitif hukukuna girmiş bulunmaktadır. Türk Borçlar Kanunu’nun 417. maddesine göre; “İşveren, hizmet ilişkisinde işçinin kişiliğini korumak ve saygı göstermek ve işyerinde dürüstlük ilkelerine uygun bir düzeni sağlamakla, özellikle işçilerin psikolojik ve cinsel tacize uğramamaları ve bu tür tacizlere uğramış olanların daha fazla zarar görmemeleri için gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür.

İşverenin yukarıdaki hükümler dâhil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir.”

TBK m.417 genel olarak işverenin işçiyi koruma borcunu düzenleyen bir hükümdür². İşverenin işçiyi koruma borcu, işverence, işçinin çalışması nedeniyle karşılaşılabileceği tehlikelerden korunması, bu konuda önlem

---

² Çelik & Caniklioğlu & Canbolat, 2016: 175; Narmanlioğlu, 2014: 245; Kaplan, 2003: 137vd.; Süzek, 2017: 418vd.; Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 170-171; Ekonomi, 1987: 154; Narmanlioğlu, 2012: 321; Centel, 1994: 162-163; Kaplan, 2017: 163vd.

alınması ve onun çıkarlarına zarar verecek davranışlardan kaçınılması şeklinde ortaya konulur ve işçinin sadakat borcunun karşısında yer aldığı kabul edilir. Evleviyet kuralı gereği işverenin korumakla yükümlü olduğu değerlere hukuka aykırı müdahaleden kendisinin de kaçınması gerekmektedir (TBK m.417/1)³.

TBK m.417'nin açık anlatımından anlaşılacağı üzere, işverenin işçiyi koruma borcunun işçinin tüm kişilik değerlerinin korunmasını içerdiği ve bu borcun pozitif dayanağının bulunduğu, bu dayanağın da TBK m.417/1 olduğu noktaları tartışmasız hale gelmiş bulunmaktadır.

İş kazalarının önlenmesinde en büyük faktör; kuşkusuz ki işverenin işçiyi gözetme yükümlülüğüne uymasıdır. İşverenin iş güvenliğine ilişkin kurallara uymaması veya tüm önlemlere rağmen iş kazasının gerçekleşmesi halinde, işçi üzerindeki sorumluluğu belirli şartlar altında devam etmektedir. İşverenin bu sorumluluğu, Türk Borçlar Kanununun genel sorumluluk ilkeleri ve iş sözleşmesine ilişkin hükümlerde ifade edilmiştir. Bu çerçevede 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu işverene gözetme borcu gereği önemli yükümlülükler getirmektedir⁴.

Dar ve teknik anlamda gözetme borcu, işçinin maddi ve manevi bütünlüğüne zarar verebilecek iş ve işyeri risklerine karşı koruyucu/önleyici önlemleri alma borcu şeklinde tanımlanmaktadır. İşverenin işçiyi gözetme borcu iş sözleşmesinden doğan bir borç olmakla birlikte; İş Kanununda kamu düzenine ilişkin emredici hükümlerde, iş sağlığı ve güvenliği önlemleri konusunda işverenler için pek çok yükümlülükler öngörülmektedir. İşveren bu yükümlülükleri nedeniyle sadece kendi işçileri için değil aynı zamanda işyerinde bulunan başka işverenlerin işçilerine karşı da⁵ ve hatta işyerinde bulunmakla birlikte işçi olmayanlara (ıрак, stajyer) karşı da sorumludur. Nitekim 6331 sayılı İSGK m.2' de Kanunun kamu ve özel sektöre ait bütün işlere ve işyerlerine, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerine, ıрак ve stajyerler de dahil olmak üzere tüm çalışanlarına faaliyet konularına bakılmaksızın uygulanacağı ngrlmektedir⁶. Bu itibarla iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma borcu bağlamında, gözetme borcunu münhasıran iş sözleşmesinden doğan bir borç olarak tanımlamak yeterli olmayacaktır. Bu bağlamda iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma yükümlülüğü olarak gözetme borcu, edim dışı borç ilişkisi esasında TMK m.2' den doğan bir koruma ykmllđdr⁷.

---

³ Süzek, 2017: 418vd.; Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 170-171; Ekonomi, 1987: 154; Narmanlıoğlu, 2012: 321; Centel, 1994: 162-163

⁴ Süzek, 1985: 243-244; Süzek, 1996 : 20; Tandoğan, 1981: 53-54; Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 170-171.

⁵ Caniklioğlu, 2008: 137.

⁶ Ancak 6331 s.k. m.2/2'de bazı faaliyetler ve kişiler Kanunun kapsamı dışında bırakılmışlardır; ayrıca bkz.Ulucan, 1990: 1.

⁷ Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 170-171; enberci, 1984: 701; Centel, 2008: 128-129; Keser, 2006: 46.

§ 2. İş Sağlığı ve Güvenliği Bakımından İşverenin Yükümlülükleri

İşverenin, işçilerin sağlığını korumak ve güvenliğini sağlamak bakımından gözetme borcu genel olarak; önleme, bilgilendirme ve eğitim şeklinde yükümlülüklerden oluşur. Türk Hukuku'nda da 6331 sayılı İSGK hükümleri dikkate alındığında, işverenin iş sağlığı ve güvenliği bakımından yükümlülüklerini esas itibariyle beş grupta toplamak mümkündür. Ancak bu beş ana yükümlülük yanında başka yükümlülükler de bulunmaktadır.⁸

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun temel yaklaşımı önlemedir. Bu bağlamda İSGK m.10/1 ile işverene, iş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapmak veya yaptırmak yükümlülüğü getirilmiştir.

6098 sayılı TBK. m.417'ye göre işverenler işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmakla yükümlüdürler. Bu hüküm çerçevesinde işverenin, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini alma yükümlülüğünün geniş ve mutlak bir nitelik taşıdığı görülmektedir. Gerçekten de İş Kanunu bakımından işverenin alması gereken önlemler, BK. md.332'deki gibi "hakkaniyet dairesinde" kendisinden beklenilecek önlemler değil, iş sağlığı ve güvenliği için gerekli olan önlemlerdir ve bu önlemler, bilimin, tekniğin, tecrübenin vardığı noktaya göre işverenden beklenir. İşveren, mevzuatta öngörülmemekle beraber bilim ve teknik ile ilgili gelişmelerin gerekli kıldığı tüm önlemleri almakla yükümlüdür. Yargıtay'a göre; işçinin beden ve ruh sağlığının korunmasında önemli olan, bu tedbirin alınmasının hakkaniyet ölçüleri içinde işverenden istenip istenemeyeceği değil, aklın, ilmin, fen ve tekniğin böyle bir tedbirin alınmasını gerekli görüp görmediği hususlarıdır⁹.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre işçiler, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlü oldukları gibi (m.19, TBK m.417/II), işverenler de işyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izlemek, denetlemek ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlamak zorundadırlar (6631 sayılı Kanun m.4/ I, b). İşverenler, işçileri karşı karşıya buldukları mesleki riskler, alınması gerekli önlemler, yasal hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği eğitimini vermekle yükümlüdür. 6331 sayılı İSGK'nda çalışanların bilgilendirilmesi ve eğitimi iki ayrı madde halinde düzenlenmiştir (m.16, m.17).

İş sağlığı ve güvenliği konularında, korumanın süjesini oluşturan işçilerin görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması da etkili bir önleme ve

---

⁸ Süzek, 2017: 429; Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 366vd.

⁹ Y10HD, 23.2.2010, 17190/4177; Y10HD, 20.09.2010, 4985/11673; YHGK,20.03.2013, 21-1121/386; Caniklioğlu, 2012: 38.

koruma için son derece önemlidir. Bu nedenle İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu m.18'de çalışanların görüşlerinin alınması ve katılımlarının sağlanması düzenlenmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz beş ana yükümlülük yanında, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması bakımından işverenlere başkaca yükümlülükler de getirmiştir.

İSGK m.11'e göre işveren; çalışma ortamı, kullanılan maddeler, iş ekipmanları ile evre şartlarını dikkate alarak, meydana gelebilecek acil durumları önceden değerlendirerek, çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumları belirleyerek, bunların olumsuz etkilerini önleyici ve sınırlandırıcı tedbirleri alacaktır.

İSGK m.12'ye göre; ciddi, yakın ve önlenemeyen tehlikenin meydana gelmesi durumunda işveren; çalışanların işi bırakarak derhal çalışma yerlerinden ayrılıp güvenli bir yere gidebilmeleri için, önceden gerekli düzenlemeleri yapar ve çalışanlara gerekli talimatları verir. Durumun devam etmesi hlinde, zorunluluk olmadıkça, gerekli donanıma sahip ve özel olarak görevlendirilenler dışındaki çalışanlardan işlerine devam etmelerini isteyemez. İşveren, alışanların kendileri veya diğer kişilerin güvenliği için ciddi ve yakın bir tehlike ile karşılaştıkları ve amirine hemen haber veremedikleri durumlarda; istenmeyen sonuçların önlenmesi için, bilgileri ve mevcut teknik donanımları çerçevesinde müdahale edebilmelerine imkn sağlar. Böyle bir durumda çalışanlar, ihmal veya dikkatsiz davranışları olmadıkça, yaptıkları müdahaleden dolayı sorumlu tutulamaz.

İSGK m.14'e göre; işveren; bütün iş kazalarının ve meslek hastalıklarının kaydını tutar, gerekli incelemeleri yaparak bunlar ile ilgili raporları düzenler. İşyerinde meydana gelen ancak yaralanma veya ölüme neden olmadığı halde işyeri ya da iş ekipmanının zarara uğramasına yol açan veya çalışan, işyeri ya da iş ekipmanını zarara uğratma potansiyeli olan olayları inceleyerek bunlar ile ilgili raporları düzenler. İşveren, İş kazalarını kazadan sonraki üç iş günü içinde, sağlık hizmeti sunucuları veya işyeri hekimi tarafından kendisine bildirilen meslek hastalıklarını, öğrendiği tarihten itibaren üç iş günü içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirimde bulunur.

İSGK m.15'e göre; işveren, çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlar.

İşverenin, İş sağlığı ve güvenliğine aykırı davranışının idari, hukuki ve cezai yaptırımları bulunmaktadır. Yükümlülüklerine uymayan işveren, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 26. maddesi hükmündeki idari yaptırımlarla karşılaşabileceği gibi, iş kazası sonucunda ölüm veya yaralanma meydana

gelmesi durumunda TBK hükümlerine göre hukuki sorumluluğu ve TCK hükümleri gereğince, taksirle öldürme veya taksirle yaralama suçlarından cezai sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

§ 3. İşverenin İş Kazasından Doğan Hukuki Sorumluluğu

1. Genel Olarak İş Kazası ve Meslek Hastalığı

Hukuk teorisinde aniden ve istenilmeden bir zararın doğumuna neden olan sebepler bütününe geniş anlamda kaza adı verilir. Vücut bütünlüğünün ihlali ve ölüm ile birlikte eşyaya gelen zararlar da geniş anlamda kaza kavramı içinde değerlendirilmektedir. Dar anlamda kaza ise, sadece vücut bütünlüğünün ihlali ve ölüm hallerini içerir. İş Kazası da dar anlamda kaza kavramı içinde değerlendirilmektedir ve Türk Hukuk Siteminde dar anlamda kazanın oluşabilmesi çeşitli unsurların varlığına bağlanmıştır: • Dışarıdan gelen bir olay • Olayın ani olması • Olayın istenilmemesi • Olayla sonuç arasında bir nedenselliğin (illiyet bağının) olması • Olay sonucunda vücut bütünlüğünün ihlal edilmesi.

Hukukumuzda iş kazası kavramı ise öncelikle öğreti ve yargı kararları ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Öğretiye göre iş kazası¹⁰; işçinin, işverenin hakimiyeti altında bulunduğu bir sırada, onun için ifa ettiği işten veya dolayısıyla dış bir sebeple aniden meydana gelen bir olay sonucu uğramış olduğu bedensel veya ruhsal zarardır. Bu tanım bize Bireysel İş Hukuku anlamında iş kazasını anlatmaktadır ve işverenin işçiye karşı sorumluluğunu belirlemektedir. Oysa Sosyal Güvenlik Hukuku bakımından iş kazası 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13. maddesinde; yasada açıklanan hal ve durumlarda meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özre uğratan olay olarak tanımlanmış olup, sigortalı işçiye sosyal sigorta yardımlarının yapılmasını belirlemektedir. 5510 sayılı Kanunun 13. maddesinde; *"İş kazası; a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, b) (Değişik: 17/4/2008-5754/8 md.) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, d) (Değişik: 17/4/2008-5754/8 md.) Bu*

---

¹⁰ GÜZEL, Ali, OKUR, Ali Rıza, CANIKLIOĞLU, Nurşen (2012). Sosyal Güvenlik Hukuku (14), İstanbul, Beta Yayınları, s.320; EREN, Fikret (1974). Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara, s.10; TUNCA, A.Can, EKMEKÇİ, Ömer (2013). Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri (16), İstanbul, Beta Yayınları, s.75; BAŞBOĞA ŞAHBAZ, Zübeyde (2010). İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu ile Maddi Zararın Hesabına İlişkin Esaslar (1), İstanbul, Beta Yayınevi, s.13.

Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş gelişi sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır.” şeklinde tanımlanmaktadır. Madde hükmünün devamında işverenin iş kazasını bildirme yükümlülüğüne ilişkin bir düzenleme getirilmiştir. Buna göre; “... İş kazasının 4 üncü maddenin birinci fıkrasının; a) (a) bendi ile 5 inci madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından bunları çalıştıran işveren tarafından, o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhal ve Kuruma da en geç kazadan sonraki üç işgünü içinde, b) (b) bendi kapsamında bulunan sigortalı bakımından kendisi tarafından, bir ayı geçmemek şartıyla rahatsızlığının bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonra üç işgünü içinde, c) (Mülga: 17/4/2008-5754/8 md.) (Değişik paragraf: 17/4/2008-5754/8 md.) iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile doğrudan ya da taahhütlü posta ile Kuruma bildirilmesi zorunludur. Bu fıkranın (a) bendinde belirtilen süre, iş kazasının işverenin kontrolü dışındaki yerlerde meydana gelmesi halinde, iş kazasının öğrenildiği tarihten itibaren başlar. Kuruma bildirilen olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı hakkında bir karara varılabilmesi için gerektiğinde, Kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından veya Bakanlık iş müfettişleri vasıtasıyla soruşturma yapılabilir. Bu soruşturma sonunda yazılı olarak bildirilen hususların gerçeğe uymadığı ve olayın iş kazası olmadığı anlaşılırsa, Kurumca bu olay için yersiz olarak yapılmış bulunan ödemeler, ödemenin yapıldığı tarihten itibaren gerçeğe aykırı bildirimde bulunanlardan, 96 ncı madde hükmüne göre tahsil edilir.”. Bu ifade ile kavramın tanımlanmasından öte genel bir çerçeve çizilmiştir.

İş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerini yerine getirmeyen işverenin koruyucu nitelikte önlemleri almamış; bu alandaki yükümlülüklerini yerine getirmemiş olması, tehlikeli durum yaratmakla birlikte, bir zarara yol açmadığı sürece sadece idari yaptırımların uygulanmasına yol açar¹¹.

İşverenin hukuki sorumluluğu, sadece iş sağlığı ve güvenliği alanıyla sınırlı bir kavram değildir; aynı zamanda gözetme borcuna aykırı davranması sonucu zarara uğrayan işçiye veya hak sahiplerine karşı tazminat sorumluluğu anlamına da gelir ve bu bağlamda sözleşmeden doğan sorumluluk niteliğindedir. Ortaya çıkan zarar, iş kazası veya meslek hastalığı olarak tanımlanamıyorsa bu durumda işveren, işçiye veya hak sahiplerine karşı gözetme borcu kapsamında genel hükümlere göre sorumlu olur. O halde, iş kazası veya meslek hastalığı bakımından kural olarak işverenin hukuki sorumluluğundan

---

¹¹ Mollamahmutöğlü & Astarlı & Baysal, 2014.

bahsedilemeyeceği, zararın, Özel Hukuk dışında Sosyal Sigorta mevzuatı esaslarına göre Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanması durumu söz konusu olacaktır. Ancak, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 21. maddesindeki koşullar oluşmuşsa (iş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir hareketi sonucu oluşmuşsa), işveren, kuruma karşı genel hukuk ilkelerinden ayrı bir hukuki temeli olan, Sosyal Sigortalar Hukukuna özgü bir sorumluluk esasında sorumlu olacaktır¹² ve Sosyal Güvenlik Kurumunca kendisine karşı açılan rücu davaları ile bu sorumluluğun gereğini yerine getirmek zorunda kalacaktır¹³.

İşçinin veya ölümü halinde destekten yoksun kalanların, sosyal sigorta tarafından karşılanmayan zararları için, "*Sosyal Sigortalarca karşılanmayan zararların giderilmesi ilkesi*" ne dayanarak işverene başvurabilecekleri kabul edilmiştir¹⁴.

İşçinin sigortalı olmaması veya sigortalı olmakla birlikte 5510 sayılı Kanunun 79. maddesindeki beş yıllık zamanaşımı süresinin geçirilmiş olması halinde ise, işçi veya hak sahiplerinin, gözetme borcuna aykırı hareketi nedeniyle maruz kaldıkları zararı, genel hükümlere göre on yıllık zamanaşımı süresi içinde doğrudan işverenden talep etmeleri mümkündür.

2. İşverenin Hukuki Sorumluluğunun Niteliği

İş hukuku öğretisinde; işverenin iş kazasından doğan sorumluluğunun hukuki niteliği konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

a. Kusur ve Kusursuz Sorumluluk Görüşleri

İşverenin iş kazasından doğan sorumluluğunu, kusur sorumluluğu olarak niteleyen görüşler, işverenin sorumluluğunu kusur esasına dayandırmakta ve TBK m.112 (BK. m.96) ve TBK m.417/II, III (BK m.332) hükümleriyle açıklamaktadırlar. Buna göre, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almayan işveren, sözleşmeye aykırı davranmış olur ve kusursuzluğunu kanıtlamadıkça da işçi veya hak sahiplerinin zararını tazmin yükümü altında kalır¹⁵. Bir görüşe göre; işverenin, işçinin işyerinde uğradığı zararlardan dolayı sorumluluğu kusursuz bir sorumluluk olmayıp hakkaniyet dairesinde kendisinden istenebilecek önlemleri almasından ibarettir¹⁶. İşverenin sorumluluğunu, aynı esasa göre kusur sorumluluğu olarak değerlendiren bir diğer görüşe göre ise, BK. md.332'nin (TBK m.417/II) işverene hakkaniyet dairesinde işletme

---

¹² Süzek, 2017: 432-433; Mollamahmutoğlu & Astarlı & Baysal, 2014; Güzel & Okur, 2002: 228.

¹³ Mollamahmutoğlu & Astarlı & Baysal, 2014; Başbuğ, 1992.

¹⁴ Kılıçoğlu, 1997: 36.

¹⁵ Oğuzman, 1969: 337-339; Tekinay, 1968: 91.

¹⁶ Reisoğlu, 1968: 207.

tehlikelerine karşı gereken önlemleri alma görevi yükleyen düzenlemesi Kanunda yer almamış olsaydı bile, işçiyi gözetme borcu iş sözleşmesinin içeriğinden çıkarılabilecek ve buna göre de iş güvenliği önlemlerini almayan işverenin sözleşme sorumluluğu söz konusu olabilecektir¹⁷. İşverenin sorumluluğunu, akdi kusur sorumluluğu olarak kabul eden bir başka görüş de, bu konuda bir kanun boşluğu bulunduğu yönündeki savlara karşılık olarak, 1957 tarihli ve 6763 sayılı Kanunla BK. md.332'ye eklenen ve işçinin ölümü halinde hak sahiplerinin uğradıkları zararlara karşı isteyecekleri tazminatın, sözleşmeye aykırı davranıştan doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabi olacağını öngören 2. fıkra hükmünü göstermektedir. Öğretide, 6331 sayılı Kanun m.4 vd. hükümlerine ve bu yasaya uygun olarak çıkarılan iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliklerine (m.30) aykırı davranış sonucunda ortaya çıkan zararın bir tazmin borcu doğurduğunu, ancak zararın hangi hukuki esaslara göre nasıl tazmin edileceği konusunda bu maddelerde özel bir düzenleme ve yaptırım getirilmediğinden, bu konuda Borçlar Kanununun 112 vd. maddelerine başvurma zorunluluğunun ortaya çıktığını, ve bu hükümlerin kural olarak kusur sorumluluğu esasına dayandığı ifade edilmektedir. Zira Borçlar Kanunu sistemi bu konuda kusursuz sorumluluğu esas almış olsaydı belirli haller için ayrıca tehlike sorumluluğunu öngörme yoluna gitmezdi¹⁸.

İşverenin kusura dayanan sorumluluğunun, akdi sorumluluk yanında haksız fiil sorumluluğu olarak nitelenebileceği de kabul edilmektedir. Zira işverenin iş güvenliği önlemlerini almaması, kişi varlıklarını doğrudan doğruya korumayı amaçlayan emredici kuralların ihlal edilmesi anlamını taşır; işçi, tazminat talebini TBK m.49 (BK. md.41) ve devamı maddelere de dayandırabileceğinden burada hakların yarışması söze konudur¹⁹.

Kusursuz sorumluluğu savunan yazarların gerekçeleri arasında görüş birliği bulunmamaktadır. Bir görüş, bu konuda bir kanun boşluğu bulunduğunu, bu durumda TMK. m.1 uyarınca hakimın kanun koyucu gibi hareket ederek yeni bir sorumluluk nedeni yaratmaya ve mevcut bir sorumluluk türünü bir başka sorumluluk türüne dönüştürmeye yetkili olduğunu; yargı kararlarında da bu yetkinin kullanılarak işverenin kusursuz sorumluluk esasında sorumlu tutulduğunu; esasen işverenin sorumluluğunu kusur sorumluluğu olarak nitelemenin, İş Hukukunun işçiyi koruma amacı ile bağdaşmayacağını savunmaktadır²⁰. Benzer bir görüş sahibi de, BK. m.332'de kusur ilkesine dayanan bir sorumluluk normunun, iş kazaları ve meslek hastalıklarının yol

---

¹⁷ Süzek, 1996: 18-19.

¹⁸ Süzek, 2017: 435; Çelik & Caniklioğlı & Canbolat,2016: 312, 314; Süzek, 1985: 209 vd.; Doğan Yenisey, 2014: 48-49, 108-109; Tekinay, 1963: 91; Kaplan, 2017: 178-179.

¹⁹ Süzek, 1996: 28.

²⁰ Eren, 86-89.

açtığı kaçınılmazlık olgusunun, çağdaş teknik gelişmelere paralel olarak çok yoğunlaştığı bir ortamda işverenin sorumluluğunu tesis eden yegane hüküm olarak nitelenmesinin doğru olmayacağı; BK. m.332'ye ilişkin gerçek olmayan kanun boşluğunun hakim tarafından, işverenin kusuruna değinmeksizin genel bir düzenleme niteliği taşıyan 1475 sayılı İş Kanunu m.73 (4857 sayılı İş Kanunu m.77) ile tamamlanması ve düzeltilmesi gerekeceği kanaatiyle kusursuz sorumluluk türü olarak tehlike sorumluluğunu tercih etmektedir²¹. Bu konuda gerçek olmayan bir kanun boşluğu kanaatinde olan bir görüş de işverenin sorumluluğunun, BK. md.332'ye (TBK m.417/II) göre hakkaniyet esasına dayanan bir kusursuz sorumluluk olduğu yönündedir. Bu görüşe göre BK m.332'de "hakkaniyet" ölçüsü işveren tarafından alınması gereken tedbirler bakımından değil, sorumluluğu bakımından getirilmiş bir ölçüdür²². Kusursuz sorumluluk taraftarı olmakla birlikte kanun boşluğu görüşüne katılmayan kimi görüş sahipleri, iş mevzuatı ve özellikle İş Kanununun ilgili hükümleri yönünden soruna yaklaşıldığında işverenin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğu görüşündedir. Bu yöndeki bir görüşe göre yine de hukuki durum açık değildir²³. Bir başka görüşe göre ise; İş Kanununun işverene yüklediği önlem alma ödevinin kapsam ve sınırını tayin için İş K. md.73'te (yeni İş K. md.77) açıklık bulunduğundan BK. md.332/f.1'e başvuramaz²⁴. Kusursuz sorumluluğu tercih eden diğer bir görüş ise; Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde sosyal güvenlik kurumlarına yeterli kaynak aktarılamadığı; bu durumda zararı sosyal güvenlik kurumlarınca giderilemeyen işçinin asıl sorumluya başvurması zaruretinin doğacağı, asıl sorumlunun sorumluluğunu da sınırlandırmanın adalete uygun düşmeyeceği, düşüncesiyle kusur sorumluluğuna karşı çıkmaktadır²⁵.

b. Tehlike Esasına Bağlanan Sorumluluk Halleri

6098 sayılı TBK hukukumuzda ilk defa kusursuz sorumluluğun bir türü olan tehlike sorumluluğunu özel kanunlar dışında genel hüküm olarak düzenlemiştir. Kanunun 71. maddesine göre, "*Önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten müteselsilen sorumludur.*" Buna göre, önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletmenin faaliyetlerini yürüten kişiler, bu faaliyetlerin gerektirdiği izni veya ruhsatı almış olsalar bile, tipik tehlike olgusunun doğurduğu tipik zarardan sorumlu olmaktan kurtulamazlar. Bir diğer ifadeyle, tehlike sorumluluğuna bağlanan tipik tehlike ile ortaya çıkan zarar arasında

---

²¹ Gürsoy, 1974: 195-196.

²² Hatemi, No.2.

²³ Tunçomağ, 1982: 347.

²⁴ Çenberci, 1984: 701.

²⁵ Kılıçoğlu, 1997: 52.

uygun illiyet bađı bulunmaktaysa bu hűkűm kapsamında iřletme sahibi ve varsa iřletenin sorumluluđu sűz konusu olacaktır.

Tehlike sorumluluđunun konusu olan “űnemli űlçűde tehlike arz eden iřletme” tabirinden ne anlařılması gerektiđi maddenin ikinci fıkrasında açıklanmıřtır. Buna gűre; *“Bir iřletmenin, mahiyeti ve faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da gűler gűz űnűnde tutulduđunda, bu iřlerde uzman bir kiřiden beklenen tűm űzenin gűsterilmesi durumunda bile sıklıa veya ađır zararlar dođurmaya elveriřli olduđu sonucuna varılırsa, bunun űnemli űlçűde tehlike arz eden bir iřletme olduđu kabul edilir. űzellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arz eden iřletmeler için űzel bir tehlike sorumluluđu űngűrűlműřse, bu iřletme de űnemli űlçűde tehlike arz eden iřletme sayılır.”*. űđretide Gerek; bu kapsama űzel kanunlarda dűzenlenen tehlikeli iřletmeler dıřında kalan, yűksek gerilim hatları, baz istasyonları, patlayıcı maddeler űreten iřletmeler, maden ocakları, demir elik fabrikaları, siyanűrle altın, gűműř çıkaran iřletmeler gibi tehlikeli iřletmelerin girdiđini ifade etmektedir²⁶.

řu halde űnemle belirtmek gerekir ki; 6098 sayılı Tűrk Borçlar Kanununun yűrűrlűđe girmesinden sonra, iřverenin iř kazasından dođan sorumluluđunun tespitinde, űncelikle iřyerinin “*űnemli űlçűde tehlike arz eden iřletme*” niteliđinde olup olmadıđının belirlenmesi gerekecektir. İřyeri, “*űnemli űlçűde tehlike arz eden iřletme*” niteliđindeyse, iřveren kusursuz sorumluluk esasına gűre zarardan sorumlu olacakken, iřyeri bu nitelikte deđilse iřverenin sorumluluđu kusur sorumluluđu kapsamında belirlenecektir²⁷.

Yargıtay’ın konuya iliřkin ilk kararlarındaki gűrűřű kusur sorumluluđu yűnűnde olup, bařlangıçta haksız fiil sorumluluđu olarak kabul ederken daha sonra akdi sorumluluk esasını benimsemiř ve nihayet kusur sorumluluđundan ayrılarak tehlike esasına dayanan kusursuz sorumluluđu kabul etmiřtir²⁸. Gerçekten de Yargıtay’ın sonraki kararları tehlike esasında kusursuz sorumluluk olarak yerleřik bir içtihada yűneliđini gűstermektedir; bir kararda “... *Hukukumuzda asıl olan kusur řartına dayalı sorumluluktur. Ancak teknolojinin geliřmesi ve bu geliřen teknolojinin sanayimize uygulanması sonucu meydana gelen bazı tehlikelerin dođurduđu zararların tazmininde kusur řartının aranması her zaman adaleti ve toplumsal dűřűnceyi tatmin etmediđinden dođal hukuk gűrűřű ile Anayasalarda anlatımını bulan temel hak ve ilkelere yaklařımı sađlayan tehlike sorumluluđu kuralı geliřtirilmiřtir*” ifadeleri yer almıřtır²⁹. Bununla birlikte Yargıtay’ın kusursuz sorumluluk ilkesinden zaman

---

²⁶ Gerek, 2011: 34.

²⁷ Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 404-405.

²⁸ Kılıçoğlu, 1997: 43-44.

²⁹ YHGK, 18.3.1986, 1986/9-722, 1987/203.

zaman ayrılarak kusur sorumluluğuna da dayandığı görölmektedir³⁰. Yakın tarihli bir HGK kararında da işverenin hukuki sorumluluğu kusur sorumluluğu yanında deđerlendirilmiřtir³¹.

Kanaatimizce, işverenin sorumluluğunun, tehlike esasına dayanan kusursuz sorumluluk olarak nitelenmesi, İş Hukukunun amaç ve gereklerine daha uygun düşmekle birlikte, Türk Hukuku'nda bu nitelemeyi haklı kılabacak kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır. Kusursuz sorumluluk, istisnai bir sorumluluk türüdür. Bu nedenle de kanun hükmü bulunması gerekmektedir. İlgili mevzuata baktığımızda İş Kanununda herhangi bir hüküm bulunmadığını ancak TBK m. 417'de (BK m.332) kusur sorumluluğu esasının benimsendiğini, bu esastan ayrılmasını gerektirecek herhangi bir düzenleme bulunmadığını görüyoruz.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, işverenin hukuki sorumluluğu konusunda belirtilen hususlardan farklı şekilde düşünölmesine neden olacak hukuksal bir esas getirmemiştir. İşverenin kusursuz sorumluluğu prensibi sadece 6098 sayılı Kanunun 71. maddesi ile önemli ölçüde tehlike arz eden işletmelerin faaliyetleri için öngörölen tehlike sorumluluğunda söz konusu olmaktadır. Bu düzenleme de bize kusursuz sorumluluk hallerinin mevzuatımızda istisna olduğunu ve ancak kanunla belirlenebileceğini göstermektedir.

Ayrıca belirtmek gerekir ki işveren iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmasında gösterdiği kusurun her derecesinden sorumludur. İşverenin bu kusurunun belirlenmesinde, objektif bir ölçüte göre hareket edilmelidir.

3. İşverenin Hukuki Sorumluluğunun Kapsamı

a. Maddi Tazminat

İşçi, işverenin gözetme borcuna aykırı bir şekilde ve gerekli iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almaması nedeniyle meydana gelen iş kazası dolayısıyla uğradığı bedensel zararlarının tazmini talep edebilir. Maddi tazminat talebinin dayanağı, TBK m.54 (BK. md.46/f.1) hükmüdür. TBK m.54'te bedensel zarar başlığı altında tedavi giderlerinin, kazanç kaybının, çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıpların ve ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıpların özellikle bedensel zararlardan olduğu belirtilmektedir³². İşçinin hak kazanacağı maddi tazminat miktarı, ortaya çıkan zarar miktarı ile sınırlıdır. Zira işçinin ve diğer kişilerin iş kazasından önceki ekonomik duruma getirilmesi amaçlanmaktadır³³.

---

³⁰ YHGK, 18.3.1986, E.1986/9-722, K.1987/203.

³¹ YHGK 3.2.2010, 21-36/6.

³² Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 403, 405; Süzek, 2017: 447-448.

³³ Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 405; Süzek, 2017: 447vd.

Çalışma gücünün kaybıyla birlikte işçinin ekonomik geleceği tehlikeye düşer³⁴. TBK m.54 (BK. md.46/f.1) hükmüne dayanarak işçi; iş kazası veya meslek hastalığı sonucu çalışma gücünün tamamen veya kısmen kaybından doğan zararı ile ekonomik geleceğinin sarsılmasından doğan zararını ve tedavi masraflarını talep edebilecektir. Ancak sigortalı işçinin tedavisi 5510 sayılı Kanun hükümlerine göre Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sağlandığından tedavi masrafları, sigortalı işçinin talep ettiği tazminat kalemleri arasında yer almaz. Bununla birlikte bu kalem içinde kalıp da Sosyal Sigortalar tarafından karşılanmayan zararını isteyebilir³⁵.

Tazminat miktarı belirlenirken işçinin geliri, yani giydirilmiş ücretin neti, sosyal sigorta mevzuatı hükümlerine göre saptanan maluliyet oranı, işverenin kusuru, işçinin müterafik kusuru, sürekli maluliyet halinde, yargı kararlarında 60 yaş olarak kabul edilen bakiye faal ömür süresi ile bakiye muhtemel ömür süresi, Sosyal Sigorta tarafından sağlanan gelirler gibi kriterler dikkate alınır ve işçinin iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle uygun illiyet içinde kalmak kaydıyla, malvarlığındaki gelir kayıpları tazmin edilir. Sürekli maluliyet halinde tazminat hesaplanırken iki devre; bilinen devre, yani olay tarihi ile hüküm tarihi arasında zararın somut olarak belirlenebildiği devre ile bilinmeyen devre, yani, bilinen devre sonu ile bakiye muhtemel ömür süresi arasındaki zararın bir takım varsayımlara göre belirlendiği devre farklı tekniklere göre tazmin edilir. Bilinmeyen devre, işçinin bakiye faal ömür süresi ile bakiye muhtemel ömür süresi de kendi arasında farklı esas ve tekniklere göre tazmin edilir. Yargıtay'a göre de; iş kazası veya meslek hastalığı meslekte kazanma gücünün kısmen veya tamamen kaybedilmesi nedeniyle açılan tazminat davalarında, hakim; kural olarak zarar ve tazminata ilişkin tüm verileri, ezcümle; cismani zarara uğrayan işçinin net gelirini, bakiye ömrünü ve işgörebilirlik çağını, işgöremezlik derecesini, karşılık kusur oranını, Sosyal Sigortalar Kurumunca bağlanan peşin sermaye değerini vs. eksiksiz belirlemek zorundadır. Tazminatın miktarı, olay tarihindeki bakiye ömrü esas alınarak aktif ve pasif dönemde elde edeceği kazançlar toplamından ibarettir³⁶.

b. Destekten Yoksun Kalma Tazminatı

İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmaması nedeniyle iş kazasına maruz kalan işçinin ölümü halinde, hayattayken geçimini sağladığı kişiler (destekten yoksun kalanlar) TBK m.53 ve m.55 (BK. m.45/f.2) hükümlerine dayanarak işverenden "destekten yoksun kalma tazminatı" adı verilen bir tazminat talebinde bulunabilirler³⁷.

---

³⁴ Ekmekçi, 1996: 95.

³⁵ Süzek, 2017: 449vd. ; Süzek, 1996: 27-28; Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 405.

³⁶ Y21HD, 21.11.1997, 7308/144.

³⁷ ayrıntılı bilgi için bkz. Gürsoy, 1972: 143-197.

Bu fıkra hükmünde, kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemelerin bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemeyeceği, zarar veya tazminattan indirilemeyeceği öngörülmektedir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m.21’de işverene ve üçüncü kişilere iş kazası ve meslek hastalıkları nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumunun rücu koşulları belirtilmekte olup, rücu tazmini talep edilebilecek ödemeler sigortalıya ve hak sahiplerine 5510 sayılı Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamından oluşmaktadır. Kanuna göre Kurumun rücu tazminat hakkı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlıdır.

Destekten yoksun kalma tazminatı, Yargıtay tarafından “...yoksun kalanlarla ölenin yaşayabilecekleri muhtemel süre içinde ölenin çalışıp kazanabileceği süredeki kazancı tutarından davacılar ayırıp ileride yapabileceği yardımın tutarının peşin ve toptan ödenmesinden ibaret...”³⁸ maddi bir tazminat olarak tanımlanmıştır.

Ölenin “destek” olarak kabul edilebilmesi için, geride kalanın veya kalanların geçimini kısmen veya tamamen sağlayacak şekilde fiilen, düzenli ve sürekli olarak onlara yardım etmesi, olayların akışına göre ölüm vuku bulmasaydı az çok yakın bir gelecekte de bu yardımı sağlayacak olması, bu yönde bir beklentinin mevcudiyeti yeterlidir. Tazminatı talep edebilecekler, yani; “destekten yoksun kalanlar”, işçinin sağlığında fiilen ve devamlı yardım etmek suretiyle geçimlerini temin ettiği kişilerdir (Anne, baba, kardeş, eş ve çocuklar). Desteklenenlerin, desteğin mirasçısı veya kanunen ya da sözleşmeden ötürü bakmakla yükümlü olduğu kişiler olması şart değildir; imam nikahlı eşler, nişanlılar ya da birlikte yaşayanlar da, yekdiğerinin destekten yoksun kalanı kabul edilebilir³⁹ Destekten yoksun kalma tazminatı talep edilebilmesi, desteğin, yani ölen işçinin bakım gücünün olması ve desteklenenin de bakım ihtiyacı içinde bulunması koşuluna bağlıdır. Destekten yoksun kalma tazminatı ile desteklenenin tazminini talep ettiği zarar, ölüm vuku bulmasaydı desteğin sağlayacağı varsayılan bakım giderlerinin toplamından ibarettir. Birden fazla destekten yoksun kalanın bulunması halinde, toplam destek miktarının bunlar arasında bölüştürülerek destek paylarının saptanması, yani; ölüm olmasaydı işçinin gelirinin ne kadarını ne miktarda hak sahipleri arasında paylaşılacağı belirlenmesi gerekir ki, uygulamada paylar, miras payları ve sosyal güvenlik hukukuna ilişkin mevzuattaki paylaşılma oranları dikkate alınarak saptanmaktadır. Tazminatın hesabında ölen işçinin net geliri,

---

³⁸ Y4HD, 30.5.1965, 11420/488.

³⁹ Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 406; Seratlı, 2003: 131vd.

bakiye ömrü, iş görebilirlik dönemi, iş görmezlik ve müterafik kusur oranları, desteklenenlerin alacağı pay oranları, sağ kalan eşin evlenme olasılığı, Sosyal Sigortalar tarafından bağlanan peşin sermaye değeri gibi veriler dikkate alınır.

c. Manevi Tazminat

İş kazası sonucu cismani zarara uğrayan işçi veya ölümü halinde yakınları, maruz kaldıkları “manevi zarar”ın tazminini talep edebilirler. TBK m.56’da (BK. m.47) hakimin, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebileceği öngörülmektedir⁴⁰.

Türk Borçlar Kanunu (m.56) sadece ölüm halinde değil, ağır bedensel zarar halinde de ölenin yakınları yanında zarar görenin yakınlarına da manevi tazminata hükmedilebileceğini düzenlemiştir. Bir diğer ifadeyle ağır bedensel zarar söz konusuysa, zarar görenin yakınlarına da manevi tazminat ödenmesine karar verilebilir. Gerçekten işçinin iş kazası veya meslek hastalığı sonucu uğradığı cismani zarardan yakınlarının derin elem ve üzüntü duyması, şoka girerek ruhen zarara maruz kalmaları halinde manevi tazminat talebinde bulunabileceklerini kabul etmek gerekir. Yargıtay’ın da cismani zarara uğrayanın yakınlarının, bu nedenle ruh sağlıklarının ağır bir şekilde bozulmuş olması koşuluyla manevi tazminat talebinde bulunabileceklerini çeşitli kararlarında kabul ettiği görülmektedir. Bir Hukuk Genel Kurulu kararında, cismani zarara uğrayanın yakınlarının, aynı fiil nedeniyle hukuken korunan ruhsal ve asabi sağlık bütünlüğü ağır şekilde ihlal edilmişse doğrudan doğruya zararın var olduğu; illiyet gerçekleştiğinden manevi tazminata hükmedilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴¹.

Ölüm halinde manevi tazminat talebinde bulunabilecek yakınları tabiri, ölen işçinin kan veya sıhri hısımlarıyla sınırlı bir kapsama sahip değildir; işçinin yakınları, onunla duygusal yakınlık içinde olanlar da bu tabire dahildir. Ölümün vuku bulmasından derin bir elem ve üzüntü duyabilecek şekilde hayatta iken ölenle ilişkisi bulunan kişi/kişiler, manevi tazminat talebinde bulunabilecek yakınlardır. Burada önemli olan aile hukuku çerçevesinde yakınlık değil, duygusal yakınlıktır⁴².

Manevi tazminatla karşılanmak istenen “manevi zarar”, cismani zarar sonucu oluşan bedensel ve ruhsal ızdıraplar, duyulan elem ve acılardır. Örneğin, iş kazası veya meslek hastalığına duçar olan işçinin, saçının dökülmesi,

---

⁴⁰ Süzek, 2017: 465vd.; Mollamahmutoglu & Astarlı & Baysal, 2014 ; Eyrenci & Taşkent & Ulucan, 2017: 406; Bal, 2012, 25vd.

⁴¹ YHGK, 26.4.1995, 122/430.

⁴² Y4HD, 18.10.1973, 10302/8845.

gözünü, burnunu kaybetmesine bağlı olarak, yüzün doğal ifade ve güzelliğini kaybetmesi, çirkinleşmesi halinde duyduğu elem tazmin edilmesi gereken manevi zararı ifade eder. Ölüm halinde manevi tazminat talebi, ölümün, ölenin yakınlarında doğurduğu elem ve acılardır. Burada zarar doğrudan zarar değil, yansıma zarardır ve tazmini de destekten yoksun kalma tazminatı talebi için aranan koşulların varlığına bağlıdır.

Öğretinin baskın görüşüne ve yargı kararlarına göre, manevi tazminat taleplerinin kabulü için iş kazası veya meslek hastalığında işverenin kusurunun bulunması şart deęildir⁴³. Ancak bu, manevi tazminatın takdirinde kusurun dikkate alınmayacağı anlamına gelmez; işverenin kusurunun azlığı veya hiç bulunmaması; işçinin müterafik kusuru tazminattan indirimi gerektirdiği gibi, olayın tamamen işçinin kusurundan kaynaklanması halinde illiyet kesilmiş olacağından, işverenin sorumluluğu cihetine gidilemez.⁴⁴

Maddi tazminata ilişkin hükümler kıyas yoluyla manevi tazminata da uygulanır. Ancak manevi zarar, maddi zarardan farklı olarak malvarlığında değil, kişi varlığı değerlerinde bir eksilmeyi ifade ettiğinden, manevi tazminatın miktarını tayinde hakimin takdiri büyük rol oynar. TBK m.56'da (BK. md.47) belirtildiği üzere hakim, *"uygun bir miktar paranın manevi tazminat olarak ödenmesine karar verebilir"*⁴⁵.

SONUÇ

İş kazası kavramı öğreti ve yargı kararları ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Öğretiye göre iş kazası; işçinin, işverenin hakimiyeti altında bulunduğu bir sırada, onun için ifa ettiği işten veya dolayısıyla dış bir sebeple aniden meydana gelen bir olay sonucu uğramış olduğu bedensel veya ruhsal zarardır. Bu tanım bize Bireysel İş Hukuku anlamında iş kazasını anlatmaktadır ve işverenin işçiye karşı sorumluluğunu belirlemektedir.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanununun 332. maddesinin karşılığı olan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu madde 417, lafzı, barındırdığı fıkra sayısı, hükme bağladığı hususlar ve içerdikçi kavramlar bakımından farklı bir norm olarak Türk pozitif hukukuna girmiş bulunmaktadır.

Türk Borçlar Kanunu m.417 genel olarak işverenin işçiyi koruma borcunu düzenleyen bir hükümdür. İşverenin işçiyi koruma borcu, işverence, işçinin çalışması nedeniyle karşılaşabileceği tehlikelerden korunması, bu konuda önlem alınması ve onun çıkarlarına zarar verecek davranışlardan kaçınılmasıdır; işçinin sadakat borcunun karşısında yer alır.

---

⁴³ Karahasan, 1989: 593.

⁴⁴ Uluşan, 1990: 186.

⁴⁵ Kılıçoğlu, 1997: 159.

İş kazalarının önlenmesinde en büyük faktör kuşkusuz ki işverenin işçiyi gözetme yükümlülüğüne uymasındır. İşverenin iş güvenliğine ilişkin kurallara uymaması veyahut da tüm önlemlere rağmen iş kazasının gerçekleşmesi halinde işçi üzerindeki sorumluluğu belirli şartlar altında devam etmektedir.

6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda, işverene işçiyi gözetme yükümlülüğü getirilmiştir. İşverenin İş sağlığı ve güvenliğine aykırı davranışının idari, hukuki ve cezai yaptırımları bulunmaktadır. Yükümlülüklerine uymayan işveren İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 26. maddesi hükmündeki idari yaptırımlarla karşılaşabileceği gibi, iş kazası sonucunda ölüm veya yaralanma meydana gelmesi durumunda TBK hükümlerine göre hukuki sorumluluğu ve TCK hükümleri gereğince taksirle öldürme veya taksirle yaralama suçlarından cezai sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

İşverenin, işçilerin sağlığını korumak ve güvenliğini sağlamak bakımından gözetme borcu genel olarak önleme, bilgilendirme ve eğitim şeklinde yükümlülüklerden oluşur. Türk Hukuku'nda da 6331 sayılı İSGK hükümleri dikkate alındığında işverenin iş sağlığı ve güvenliği bakımından yükümlülüklerini esas itibariyle beş grupta toplamak mümkündür. Ancak bu beş ana yükümlülük yanında başka yükümlülükler de bulunmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerini yerine getirmeyen işveren ve/veya vekilinin koruyucu/önleyici nitelikte önlemleri almamış; bu alandaki yükümlülüklerini yerine getirmemiş olması, tehlikeli durum yaratmakla birlikte gerçekleşip bir zarara yol açmadığı sürece sadece idari yaptırımlarla karşılaşmalarına yol açar ve iş sağlığı ve güvenliği kapsamında bir sorun olarak kalır.

İş hukuku öğretisinde işverenin iş kazasından doğan sorumluluğunun hukuki niteliği konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Kanaatimizce, işverenin sorumluluğunun, tehlike esasına dayanan kusursuz sorumluluk olarak nitelenmesi İş Hukukunun amaç ve gereklerine daha uygun düşmekle birlikte Türk Hukukunda bu nitelemeyi haklı kılacak kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır. Kusursuz sorumluluk, istisnai bir sorumluluk türüdür. Bu nedenle de kanun hükmü bulunması gerekmektedir. İlgili mevzuata baktığımızda İş Kanunu'nda herhangi bir hüküm bulunmadığını ancak TBK m. 417'de (BK m.332) kusur sorumluluğu esasının benimsendiğini, bu esastan ayrılmasını gerektirecek herhangi bir düzenleme bulunmadığını görüyoruz.

KAYNAKÇA

- Bal, Ö.** (2012). *Türk İş Hukukunda Manevi Tazminat Talebinde Taraflar*, Sicil, Haziran 2012, S.25.
- Başboğa Şahbaz, Z.** (2010). İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu ile Maddi Zararın Hesabına İlişkin Esaslar. İstanbul. Beta Yayınevi.
- Başbuğ A.** (1992). *Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiyeye Rücuu*, Ankara.
- Caniklioğlu, N.** (2008). *Geçici İş İlişkisinin Tarafları Açısından Hukuki Sonuçları, Türk İş Hukukunda Üçlü İlişkiler*, İstanbul: Legal Yayınları.
- Caniklioğlu, N.** (2012). *6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda Öngörülen İşveren Yükümlülükleri*, Çalışma Mevzuatı Seminer Notları, İstanbul: Türkiye Toprak İşverenleri Sendikası.
- Çelik, N. & Caniklioğlu, N. & Canbolat, T.** (2016). *İş Hukuku Dersleri*, Yenilenmiş 29. Bası, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Centel, T.** (1994). *İş Hukuku: Bireysel İş Hukuku, C.1*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Centel, T.** (2008). *İş Hukukunun Esasları*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Çenberci, M.** (1984). *İş Kanunu Şerhi*, Ankara: Olgaç Matbaası.
- Ekmekçi, Ö.** (1996). *Özel Hukukta Vücut Bütünlüğünün İhlali ve Ölüm Hallerinde Maddi Zarar Hesabının Unsurları*, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul Barosu 1996 yılı Toplantısında sunulan tebliğ.
- Doğan Yenisey, K.** (2014). *İş Hukukunun Emredici Yapısı*, İstanbul.
- Ekonomi, M.** (1987). *İş Hukuku: Cilt 1, Ferdi İş Hukuku*, İstanbul: İTÜ Yay. No.18. s.24, Aralık.
- Eren, F.** (1974). Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara.
- Eyrenci, Ö. & Taşkent, S. & Ulucan, D.** (2017), *Bireysel İş Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul.
- Gürsoy, K. T.** (1974). *İşverenin Sorumluluğu*, AÜHF Mecmuası, C.31, S.1-4.
- Gürsoy, K. T.** (1972). *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, AÜHF Mecmuası, C.29, S.1.
- Güzel, A./ Okur, A. R./ Caniklioğlu, N.** (2012). *Sosyal Güvenlik Hukuku*. İstanbul. Beta Yayınları.

- Hatemi, H.** *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat Miktarının Tayini*, İHU, İşK.73, No.2.
- Kaplan, E. T.** (2003). «*İşverenin Koruma ve Gözetme Borcunun Kapsamı*», Kamu-İş, Prof.Dr. Kamil Turan'a Armağan, C.7, S.2, 2003.
- Kaplan, E. T.** (2017). *İş Hukuku*, Gazi Kitabevi, İstanbul.
- Karahasan, M. R.** (1989) *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku*, 2.Cilt.
- Keser, L.** (2006). *İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliğini Sağlama Yüklümlülüğü*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Kılıçoğlu, M.** (1997). *Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri*, Ankara.
- Narmanlıoğlu, Ü.** (2012). *İş Hukuku: Ferdi İş İlişkileri I*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.ř.
- Narmanlıoğlu, Ü.** (2014). *İş Hukuku: Ferdi İş İlişkileri I*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.ř.
- Oğuzman, K.** (1969). *İş Kazası ve Meslek Hastalıklarından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu*, İÜHF Mecmuası, C.34, S.1-4.
- Reisoğlu, S.** (1968). *Hizmet Akdi*, Ankara.
- Seratlı, G.B.** (2003). *İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, Ankara.
- Süzek, S.** (2017). *İş Hukuku (Genel Esaslar-Bireysel İş Hukuku)*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.ř.
- Süzek, S.** (1985). *İş Güvenliği Hukuku*, Ankara.
- Süzek, S.** (1996). “*Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu, İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1996 Yılı Toplantısı, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat*”, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi Yayınları.
- Süzek S.** (1996). *Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu*, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, İstanbul: , Galatasaray Üniversitesi ve İstanbul Barosu İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1996 yılı Toplantısında sunulan tebliğ.
- Tandoğan, H.** (1981). *Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Tekinay S. S.** (1963). *Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, İstanbul.

- Tekinay S. S.** (1968). *İş Kazalarından ve Meslek Hastalıklarından İşverenin Sorumluluğunun Sınırlanması Meselesi*, Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, S.3.
- Tuncay A.C.** *İş Kazasının Unsurları ve İşverenin İş kazasından Sorumluluğu*, İHU, SSK, 11, No.2.
- Tuncay, A.C./ Ekmekçi, Ö.** (2013). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. İstanbul. Beta Yayınları.
- Tunçmağ K.** (1982). *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Sigortalar*, İstanbul.
- Uluslan, İ.** (1990). *İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu*, İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları.
- Üçışık, F.** (1996). *Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat*, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi ve İstanbul Barosu İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1996 yılı Toplantısı.